

MARC PER A LES POLÍTIQUES LINGÜÍSTIQUES DE LES UNIVERSITATS PÚBLIQUES VALENCIANES

[elaborat per la Comissió de Política Lingüística de les universitats Jaume I, de València, Politècnica de València, d'Alacant i Miguel Hernández d'Elx. 25 de juny de 2011]

Índex

1. Introducció
 - 1.1 Presentació
 - 1.2 Conceptes clau
2. Marc per a les Polítiques Lingüístiques
 - 2.1 Objectius generals
 - 2.2 Eixos d'actuació
 - 2.3 Objectius específics
3. Desplegament i avaluació
 - 3.1 Accions i indicadors

1. Introducció

1.1 Presentació

Una de les obligacions i responsabilitats assumides des de les universitats és vetlar per la millora del coneixement i de l'ús de la llengua pròpia. Aquesta és una de les prioritats del *Marc per a les polítiques lingüístiques de les universitats públiques valencianes* (MAPL). En segon lloc, la realitat actual universitària, els grans reptes que planteja la incorporació a un espai europeu d'educació superior (EEES) i la globalització econòmica i social, justifiquen un nou model de política lingüística que impulse el plurilingüisme dels membres de la comunitat universitària i el multilingüisme de la institució.

La Unió Europea es fonamenta en el concepte de «la unitat en la diversitat»: diversitat de cultures, de costums, de creences... i de llengües. És per això que el multilingüisme esdevé imprescindible per al bon funcionament de la Unió Europea. També el Consell d'Europa destaca la importància de preservar aquesta diversitat i el respecte a la paritat entre les llengües, per això vol potenciar la seua adquisició com una condició bàsica per a ser part activa en la societat del coneixement. Els centres d'educació superior tenen, per tant, la responsabilitat de posar a l'abast de l'estudiantat el major nombre possible de llengües, amb el suport de les noves tecnologies i enfocaments innovadors per a poder oferir un ensenyament de qualitat. En definitiva, l'EEES representa un nou paradigma educatiu amb conseqüències directes sobre els usos lingüístics a la universitat.

Segons el *Marc europeu comú de referència per a les llengües* del Consell d'Europa <http://www.coe.int/dg4/linguistic/CADRE_EN.asp>, el multilingüisme és la coexistència de més d'una llengua en una societat determinada i el plurilingüisme és el coneixement de diferents llengües. És a dir, el multilingüisme es pot considerar un fet social i el plurilingüisme un fet individual. L'objectiu d'aquest MAPL és que els membres de la comunitat universitària assolisquen, no només un bon coneixement de les llengües, sinó també una bona competència plurilingüe. Aquesta competència consisteix a combinar els coneixements de diferents llengües (pocs o molts, actius o passius) de manera que en una determinada situació comunicativa es pugui fer ús d'aquests coneixements per tal de tenir èxit en la comunicació.

El fet de ser plurilingüe és un avantatge per a l'individu. Conèixer llengües afavoreix la mobilitat de les persones d'uns estats a uns altres i millora l'eficàcia d'aquestes en la comunicació internacional. L'individu més plurilingüe té un millor accés a la informació, multiplica els intercanvis interpersonals i té més possibilitats d'èxit professional. L'individu plurilingüe està més preparat per a respectar les identitats, les diferències i la diversitat cultural, i aquesta condició li proporciona més possibilitats d'establir relacions socials satisfactòries i profitoses perquè augmenta la seua capacitat de comprensió de l'altre. En el cas valencià, l'actitud positiva cap a aquests objectius té un bon punt de partida si s'assenta sobre una pràctica d'ús, de respecte i integració del valencià en la condició plurilingüe.

L'aprofundiment i l'augment del grau de plurilingüisme de l'individu comporta que l'aprenentatge de llengües l'acompanye durant tota la vida i d'una manera especial durant el període universitari. El plurilingüisme està inclòs en el pluriculturalisme.

Saber més llengües permet accedir a més manifestacions culturals i a més situacions comunicatives. L'augment de la competència cultural i lingüística d'una persona augmenta també les seues possibilitats d'èxit professional i personal.

Per primera vegada, les universitats valencianes hem treballat per a definir uns objectius comuns en política lingüística. Aquests objectius comuns han quedat reflectits en aquest MAPL elaborat per la Universitat de València, la Universitat Politècnica de València, la Universitat d'Alacant, la Universitat Jaume I de Castelló i la Universitat Miguel Hernández d'Elx. El MAPL s'estructura en uns objectius generals, uns eixos d'actuació i uns objectius específics amb els seus indicadors, tots comuns a les cinc universitats valencianes i que milloren el coneixement i ús de les llengües prioritàries, com també l'impuls d'altres llengües. L'objectiu d'aquest MAPL és disposar d'una eina comuna que servisca com a punt de partida per a desenvolupar els plans de multilingüisme propis de cada universitat. L'existència d'indicadors en el MAPL i en el pla de cada universitat ha de servir per a fer una anàlisi comparativa del grau d'assoliment dels objectius de cada pla.

El MAPL ha de ser una estratègia i un referent de qualitat per a definir un model lingüístic coherent amb la missió de la universitat i amb les demandes de l'entorn immediat, europeu i mundial i per proporcionar als titulats la capacitació multilingüe acadèmica i professional que necessitaran al llarg de la vida. Un dels punts de partida d'aquest document ha sigut l'informe sobre *Els usos lingüístics a les universitats públiques valencianes*, impulsat per l'Acadèmia Valenciana de la Llengua i les universitats valencianes (Artur Aparici i Rafael Castelló (dirs.), AVL, "Col·lecció Recerca", núm. 13, València, 2011).

1.2 Conceptes clau

Per tal de facilitar una bona comprensió d'aquest document, definim breument els conceptes clau utilitzats.

Multilingüisme. Fa referència a la situació social de coexistència de més d'una llengua en una determinada societat. Es pot dir que una gran part de les societats actuals són multilingües en certa mesura. Així, doncs, el multilingüisme és una qüestió de grau, les societats poden ser més o menys multilingües, de la mateixa manera que les persones poden ser més o menys plurilingües.

Plurilingüisme. Aquest terme es refereix a les característiques d'un individu que coneix i utilitza més d'una llengua en major o menor mesura. Aquest individu no guarda les llengües que coneix en compartiments mentals estancs, més bé construeix una competència comunicativa basada en la transferència a la qual contribueix tota la seua experiència lingüística i en la qual totes les llengües s'interrelacionen.

Identitat lingüística. Aquest terme fa referència a l'associació d'una llengua amb els trets culturals amb els quals s'identifica un individu. Normalment, les persones ens identifiquem amb la nostra llengua materna o llengua primera, però per raons diverses

pot haver una identificació major amb la segona o la tercera llengua, o amb més d'una llengua alhora.

Llengua pròpia. La llengua pròpia d'un territori fa referència a l'idioma de la comunitat històricament establerta en aquest espai. A la Comunitat Valenciana, el valencià.

Llengua oficial. És la llengua o llengües que, segons llei, són oficials a un territori. A la Comunitat Valenciana, són llengües oficials el valencià i el castellà.

Llengua de treball. És una llengua que, sense ser oficial, és important conèixer per la seua importància en un cert àmbit o territori. Les universitats valencianes, tenint en compte la seua vocació d'internacionalització i de multilingüisme, potenciaran el coneixement i ús de l'anglès com a llengua de treball a la universitat. Altres llengües d'interès científic i acadèmic podran ser considerades també com a llengües de treball en certs àmbits.

Llengua franca. És una llengua compartida per un grup de persones a qui facilita la comunicació. L'anglès pot considerar-se com a llengua franca, a banda de ser llengua de treball, en la docència a grups integrats per estudiantat amb procedències lingüístiques diverses.

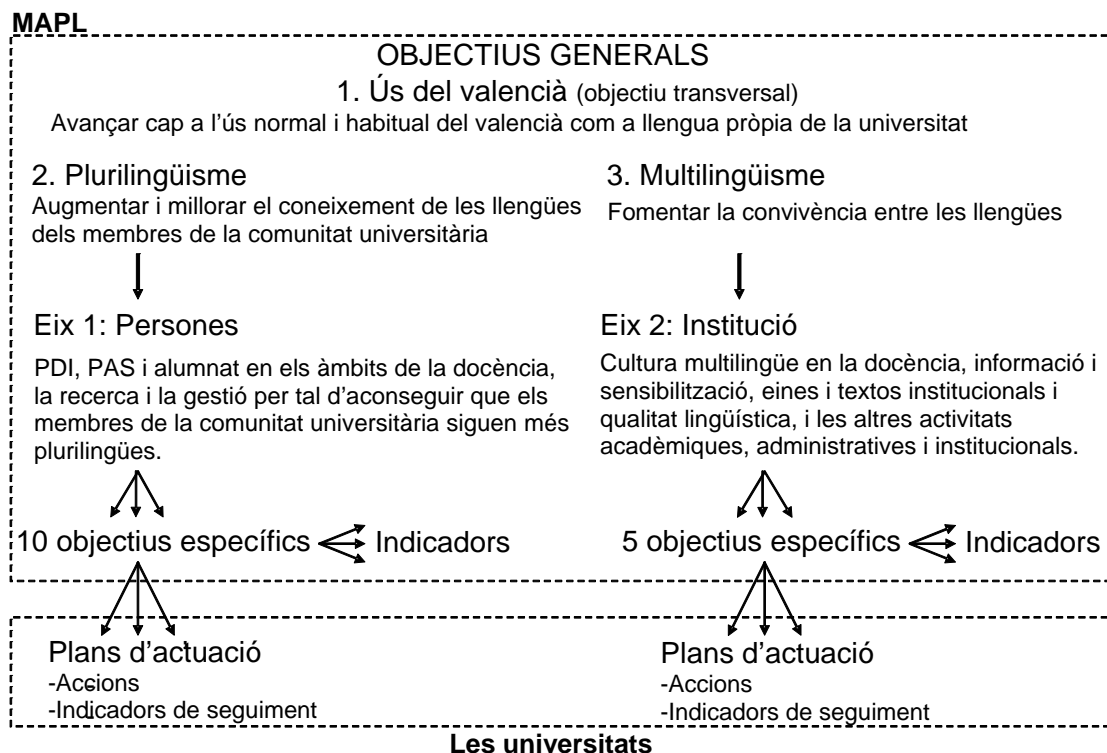
Llengües prioritàries. Considerem llengües prioritàries de les universitats valencianes les dues llengües oficials i l'anglès.

Llengua vehicular: En totes les activitats, en principi, es pot utilitzar qualsevol de les dues llengües oficials. En les assignatures, o en qualsevol altra activitat acadèmica, si escau, es pot establir una llengua vehicular. És la que utilitzarà el professorat o el conferenciant, i la que es preferirà, o en alguns casos s'haurà d'usar obligatòriament, per a fer els treballs i els exàmens. Caldrà fer-la constar clarament en la informació proporcionada a l'estudiantat prèviament a la matrícula o en la informació sobre l'activitat.

Seguretat lingüística. El concepte de seguretat lingüística consisteix a fer públic, abans del començament de l'activitat acadèmica, quina serà la llengua o llengües que el professorat utilitzarà a l'aula en cada assignatura. Aquesta informació sobre la llengua prioritària de docència passa a ser vinculant per al professorat i per a l'estudiantat i suposa una garantia de permanència de l'opció lingüística triada, ja que no es pot canviar ni pot ser motiu de negociació amb posterioritat per part del grup o classe. També pot fer referència al manteniment de la llengua en què, segons s'ha fet públic, s'impairirà una conferència o un altre tipus d'activitat acadèmica.

2. Marc per a les Polítiques Lingüístiques

El MAPL elaborat per les universitats del sistema públic valencià s'estructura en tres objectius generals, dos eixos i quinze objectius específics comuns a les universitats valencianes. Cadascun d'aquests objectius específics compta amb indicadors per a mesurar-ne el grau de consecució.

2.1 Objectius generals

Els tres objectius generals del MAPL són:

1. **Ús del valencià:** avançar cap a l'ús normal i habitual del valencià perquè és la llengua pròpia de la universitat (objectiu transversal).
2. **Plurilingüisme:** augmentar i millorar el coneixement de les llengües per part dels membres de la comunitat universitària.
3. **Multilingüisme:** fomentar la convivència entre les llengües i fer del multilingüisme un valor de la universitat i de tots els seus membres.

El primer objectiu general és transversal, afecta tant les persones com la institució i respon a la responsabilitat de les universitats en la difusió i l'ús de la llengua pròpia de la Comunitat Valenciana com a tret identitari del nostre poble. El coneixement i l'ús habitual del valencià, a més del castellà, ens apropen i identifiquen amb la societat que ens envolta.

El segon objectiu general afecta les persones que formen la comunitat universitària: estudiants, professorat i personal d'administració i serveis. Es pretén que aquestes persones adquirisquen la competència plurilingüe i augmenten i milloren els seus coneixements lingüístics perquè siguen capaces d'utilitzar, almenys, les tres llengües prioritàries de la universitat: el valencià, el castellà i l'anglès.

El tercer objectiu afecta la institució i els valors que intenta transmetre. Es vol fomentar la convivència entre les llengües i el respecte per totes aquestes i per les persones que les utilitzen.

2.2 Eixos d'actuació

L'eix 1 recull els objectius del plurilingüisme, és a dir, l'àmbit de les persones. L'eix 2, com a complement, se centra en la institució.

1. Les persones

Se centra en el PDI, el PAS i l'alumnat en els àmbits de la docència, la recerca i la gestió per tal d'aconseguir que els membres de la comunitat universitària siguen més plurilingües.

2. La institució

Desplegar una cultura multilingüe en els àmbits de la docència, la informació i la sensibilització, les eines i els textos institucionals, la qualitat lingüística, i les altres activitats acadèmiques, administratives i institucionals.

2.3 Objectius específics

Eix 1: Les persones

1. Augmentar l'ús actiu del valencià entre les persones, tant en l'activitat acadèmica com a la gestió.

Les universitats i les persones que les conformem, com a membres d'una institució acadèmica tenim una responsabilitat especial en la promoció i la difusió de la llengua que és reconeguda legalment com a oficial i pròpia. Per això, hem d'impulsar l'ús del valencià, tant en les relacions dels estudiants amb el professorat, com en els serveis administratius i de gestió. També l'hem d'ordenar en els àmbits d'informació i de comunicació de la universitat a fi d'assolir la presència que legalment li escau en tots els usos universitaris.

2. Garantir el plurilingüisme de l'estudiantat i del personal almenys en les tres llengües prioritàries.

El plurilingüisme és avui dia imprescindible en qualsevol àmbit de la vida universitària. Per això, un objectiu d'aquest pla ha de ser que la comunitat universitària assolisca no només un bon coneixement, com a mínim de les tres llengües prioritàries, sinó també de

la competència plurilingüe. Aquesta competència consisteix a combinar els coneixements de diferents llengües de manera que en una determinada situació comunicativa es puga fer ús d'aquests coneixements i tenir èxit en la comunicació. Són llengües prioritàries, el valencià com a llengua pròpia i oficial; el castellà com a llengua oficial; i l'anglès com a llengua franca. Una manera de garantir el plurilingüisme del personal de les universitats és incloure el requisit lingüístic en els processos de selecció de PDI i PAS, així com en la carrera docent del professorat i en la relació de llocs de treball del PAS.

3. Garantir el principi de seguretat lingüística en la activitat acadèmica.

La universitat ha de ser transparent en la informació que s'ofereix a l'estudiant sobre la llengua de docència en què s'impartirà cada assignatura i ha de complir i fer efectiu aquest compromís. Això és, que aquesta informació ha de ser vinculant tant per al professorat com per als estudiants i ha d'implicar una garantia de permanència de la llengua assignada a l'assignatura, la qual no s'ha de poder canviar ni ser motiu de negociació posterior entre el professorat i els estudiants.

4. Millorar la formació lingüística bàsica i aplicada de la comunitat universitària en valencià, anglès i altres llengües, i garantir-ne l'acreditació.

Si volem una universitat multilingüe hem d'assegurar que tots els membres de la comunitat universitària puguen assolir unes competències lingüístiques que garantisquen el correcte coneixement del valencià com a llengua pròpia i també de l'anglès i d'altres llengües. En aquest sentit, hem d'invertir en totes les modalitats de formació: presencials, semipresencials i virtuals. De la mateixa manera cal també assegurar als membres de la comunitat universitària la possibilitat d'examinar-se d'aquestes llengües i obtenir els certificats acreditatius d'aquestes competències lingüístiques reconeguts dins i fora del sistema universitari.

5. Millorar la qualitat lingüística dels textos acadèmics.

El repte de la qualitat de les produccions lingüístiques, tant les orals com les escrites, afecta totes les llengües utilitzades a la institució i constitueix un punt essencialment sensible perquè la universitat s'ha de caracteritzar per l'excel·lència en tots els seus àmbits i, especialment, en l'acadèmic. Això implica tots els membres de la comunitat universitària, però d'una manera molt important el professorat, que esdevé l'exemple diari de la tasca acadèmica.

6. Augmentar el nombre d'alumnes que reben docència en valencià i en anglès, i de professors amb competència lingüística suficient per a fer docència en aquestes llengües.

Per a poder preservar el dret dels alumnes a rebre docència en les llengües oficials, i alhora fer general la formació de qualitat en valencià i en anglès, és necessari que els alumnes puguen cursar un nombre significatiu d'assignatures i crèdits de la seua titulació en aquestes llengües i, al mateix temps, comptar amb suficient nombre de professorat qualificat en valencià i en anglès per a poder impartir les seues matèries d'especialitat en aquestes llengües.

7. Augmentar l'ús del valencià en la recerca, la transferència del coneixement i la divulgació científica.

Fer un ús normal de les llengües abasta tots els àmbits. En el cas del valencià està infrautilitzat en els àmbits relacionats amb la investigació i transferència de coneixements, i és d'especial importància, per la transcendència social per a ser considerada llengua de prestigi, el seu ús en la divulgació científica.

8. Fomentar la mobilitat per a reforçar la innovació i l'intercanvi d'experiències entre el personal que treballa en valencià.

Està acceptat i estès en l'actualitat que la mobilitat i l'intercanvi amb centres estrangers és beneficiosa per a la formació dels estudiants, en particular per a la seua formació lingüística. També és imprescindible en el cas del PDI, i cada vegada més estès en el del PAS. Per contra, està poc estesa la mobilitat i l'intercanvi dins de l'àmbit de la Xarxa Vives. Els mateixos beneficis d'intercanvi d'idees, formació, creació de relacions i altres de similars poden aconseguir-se amb aquests intercanvis, a més de reforçar la formació lingüística en valencià.

9. Fomentar l'acolliment lingüístic i la integració de les persones procedents d'altres àmbits culturals i lingüístics.

Les universitats valencianes, respecte a les de la resta de l'estat, són les que acullen un major nombre d'alumnes estrangers d'intercanvi, que arriben motivats tant per la formació acadèmica com pel nostre patrimoni cultural i la nostra forma de viure. Al costat d'ells rebem altres alumnes de comunitats autònomes veïnes i professors i investigadors visitants. L'acolliment a aquests nousvinguts per part de la universitat ha d'incloure el nostre millor patrimoni: una llengua pròpia convivint amb l'oficial de l'estat en un àmbit de tolerància i enriquiment mutu.

10. Incrementar l'oferta d'activitats d'extensió universitària o activitats acadèmiques complementàries en valencià.

El compromís social de les universitats públiques i, en particular, el compromís amb l'ús social normal del valencià, ha d'estar present en les activitats amb repercussió externa a la universitat. Totes les activitats d'extensió i complementàries a les acadèmiques han de servir per a donar exemple a la societat del compromís de les universitats amb la nostra llengua al mateix temps que s'ofereix una formació complementària als alumnes, al PAS i al PDI.

Eix 2: La institució

11. Assolir l'ús del valencià com a llengua d'ús normal i habitual en el desenvolupament de les activitats administratives, acadèmiques i institucionals.

Les universitats públiques valencianes, com totes les administracions valencianes, tenim entre els nostres objectius la promoció de l'ús del valencià en l'àmbit de les nostres competències, i, per tant, hem de facilitar que els usuaris puguem utilitzar el valencià amb naturalitat en les activitats administratives, docents i institucionals, de manera que s'hi assegure la presència efectiva del valencià, tant activament com passivament. Per a afrontar els dèficits actuals, les universitats hem de formar lingüísticament el personal propi i incloure les competències actives de valencià que calguen en els processos de selecció del PAS i del PDI nous.

12. Augmentar l'ús del valencià i de l'anglès com a llengües vehiculars de la docència.

La docència és l'activitat principal de la universitat i s'ha d'avançar cap a l'ús normal del valencià en aquest àmbit. L'ús del valencià, i també de l'anglès, com a llengües vehiculars de la docència aprofundeix en el multilingüisme ja que fomenta la convivència entre valencià, castellà i anglès i ajuda a fer del multilingüisme un valor de la universitat i de tots els seus membres.

13. Fer del multilingüisme un valor de la universitat i de tots els seus membres.

Les universitats públiques valencianes trebalem perquè tots els membres de la universitat siguen usuaris independents de les dues llengües oficials i de l'anglès i que despleguen aquestes competències comunicatives en la vida universitària. També perquè difonguen una actitud positiva cap a l'ús de diverses llengües entre la resta de membres i entre els que s'incorporen a la comunitat universitària. Les universitats públiques valencianes hem de ser el referent de la societat valenciana d'un multilingüisme integrador i del plurilingüisme de les noves generacions.

14. Informar dels avantatges del bilingüisme i sensibilitzar la comunitat universitària cap a l'ús del valencià en el desenvolupament de les activitats administratives, acadèmiques i institucionals.

Les universitats hem d'acollir lingüísticament els nous membres –alumnes, PAS, PDI, alumnes de programes d'intercanvi i PDI visitant o en formació– i informar a la comunitat universitària dels avantatges d'usar les dues llengües oficials. Així mateix, hem de desplegar mesures per a anar més enllà de l'exigida disponibilitat lingüística i aconseguir que les unitats i el personal universitari assumisquen com a pròpia la responsabilitat institucional de promoure l'ús del valencià en l'àmbit de les seues actuacions.

15. Garantir la qualitat lingüística i el multilingüisme de les eines i textos institucionals.

Les universitats públiques valencianes han de facilitar les eines i la formació perquè els membres de la comunitat universitària puguen generar textos amb una bona qualitat lingüística en les dues llengües oficials. Els textos institucionals, webs per a la gestió i la informació institucional, materials docents, publicacions acadèmiques i de difusió científica, intervencions públiques dels representants institucionals, notes de premsa, correspondència, etc. de les universitats han de mantenir un elevat nivell de qualitat lingüística en les dues llengües oficials i, en aquells casos en què així ho decidisquen, en una o més llengües estrangeres.

3. Desplegament i avaluació del Marc

Aquest MAPL s'ha de desplegar en cada universitat. Per a fer-ho cal definir per a cadascun dels objectius específics un pla d'actuació o més que faciliten la consecució d'aquest objectiu.

Cada pla d'actuació ha d'incloure la sèrie d'accions que asseguruen el compliment de l'objectiu. Aquestes accions han de ser seqüenciades, temporalitzades i identificar la unitat o organisme de la institució coordinador i responsable de la seua execució, així com la resta d'unitats o organismes necessàriament implicats. Per a un adequat control de l'execució de les accions, els plans han de dur associats indicadors de seguiment.

En la mesura que les accions s'executen, és necessari mesurar el nivell de consecució de l'objectiu. Per a això, el MAPL identifica una sèrie d'indicadors propis de cada objectiu particular. Aquests indicadors comuns permetran, a més, la comparació, la identificació i l'intercanvi de bones pràctiques entre les universitats.

Per a cadascun d'aquests indicadors les universitats han de fixar-se el valor o resultat objectiu a què cal arribar una vegada desenvolupat el pla, així com els resultats objectius parcials que donen una idea del nivell de consecució de l'objectiu al llarg dels terminis establerts en cada pla.